

Υπόθεση C-151/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

2 Μαρτίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Raad van State (Κάτω Χώρες)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

16 Φεβρουαρίου 2022

Εκκαλούντες:

S

A

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

Εφεσίβλητος:

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Εφέσεις κατά αποφάσεως του Rechtbank Den Haag (περιφερειακού δικαστηρίου της Χάγης, Κάτω Χώρες) με την οποία κρίθηκε βάσιμη η προσφυγή της αλλοδαπής S για προσβολή αποφάσεως που απέρριπτε την αίτησή της για χορήγηση ασύλου, καθώς και κατά αποφάσεως του ιδίου Rechtbank με την οποία απορρίφθηκε ως αβάσιμη η προσφυγή του αλλοδαπού A κατά αποφάσεως που απέρριπτε την αίτησή του για χορήγηση ασύλου. Επίκεντρο αμφοτέρων των υποθέσεων αποτελεί η δίωξη για λόγους πολιτικών πεποιθήσεων.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Ερμηνεία του λόγου διώξεως που αφορά τις πολιτικές πεποιθήσεις υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως

δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9, στο εξής: οδηγία 2011/95).

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2011/95 την έννοια ότι λόγο διώξεως που αφορά στις πολιτικές πεποιθήσεις μπορούν να επικαλούνται και αιτούντες οι οποίοι ισχυρίζονται απλώς ότι υποστηρίζουν και/ή εκδηλώνουν απόψεις πολιτικού περιεχομένου ενώ κανείς φορέας, υπεύθυνος για τη δίωξη, δεν τους αντιμετώπισε με καχυποψία ενόσω διέμεναν στη χώρα προελεύσεως και κατά τη διαμονή τους στη χώρα υποδοχής;
2. Αν στο πρώτο ερώτημα δοθεί καταφατική απάντηση και, κατά συνέπεια, γίνει δεκτό ότι ήδη οι πολιτικές απόψεις μπορούν να χαρακτηριστούν «πολιτικές πεποιθήσεις», ποια σημασία πρέπει να αποδίδεται κατόπιν στην ένταση αυτών των πολιτικών απόψεων, ιδεών ή πεποιθήσεων και στο ενδιαφέρον του αλλοδαπού για πράξεις που εκκινούν εξ αυτών στο πλαίσιο εξέτασεως και αξιολογήσεως αιτήσεως ασύλου, ήτοι κατά την εξέταση του κατά πόσον είναι ρεαλιστικός ο φόβος διώξεως που επικαλείται ο αιτών;
3. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, δύναται να αποτελέσει κριτήριο το κατά πόσον οι επίμαχες πολιτικές πεποιθήσεις πρέπει να είναι βαθιά εδραιωμένες και, αν ναι, ποιο κριτήριο πρέπει να ισχύσει τελικώς και πώς θα εφαρμοσθεί αυτό;
4. Αν γίνει δεκτό ως κριτήριο το κατά πόσον οι πολιτικές πεποιθήσεις πρέπει να είναι βαθιά εδραιωμένες, μπορεί να αναμένεται από αιτούντα ο οποίος δεν αποδεικνύει ότι υποστηρίζει βαθιά εδραιωμένες πολιτικές πεποιθήσεις να αποκηρύξει τις πολιτικές απόψεις του μετά την επιστροφή στη χώρα καταγωγής του, προκειμένου να μην αντιμετωπίζεται με καχυποψία από τον φορέα που είναι υπεύθυνος για τη δίωξη;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9): άρθρο 2, στοιχείο δ΄, άρθρο 6, άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία β΄, δ΄ και ε΄, και παράγραφος 2

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Vreemdelingenwet 2000 (νόμος του 2000 περί αλλοδαπών): άρθρο 29, παράγραφος 1

Voorschrift Vreemdelingen 2000 (κανονιστική πράξη του 2000 περί αλλοδαπών): άρθρο 3.37a, στοιχεία a και b, άρθρο 3.37, παράγραφοι 1 και 2

Vreemdelingencirculaire 2000 (εγκύκλιος του 2000 περί αλλοδαπών): τμήμα C2/3.2

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η αλλοδαπή S κατάγεται από το Σουδάν και εισήλθε στις Κάτω Χώρες στις 21 Ιανουαρίου 2012. Όπως και σε προηγούμενες αιτήσεις χορηγήσεως ασύλου, η αιτούσα δεν ανέφερε ούτε στην παρούσα τέταρτη αίτησή της ότι ήδη στο Σουδάν είχε πολιτικές πεποιθήσεις και ότι είχε αναπτύξει πολιτική δράση. Επίσης, δεν ανέφερε ότι οι αρχές του Σουδάν την αντιμετώπιζαν με καχυποψία ήδη πριν αναχωρήσει από τη χώρα και ότι αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο εγκατέλειψε το Σουδάν. Αντιθέτως, προς αιτιολόγηση της τέταρτης αιτήσεως ασύλου επικαλέστηκε ότι δεν μπορούσε να επιστρέψει στο Σουδάν επειδή θα διωκόταν από τις αρχές της χώρας λόγω των πολιτικών πεποιθήσεών της, τις οποίες εν τω μεταξύ εκφράζει στις Κάτω Χώρες, καθώς και, μεταξύ άλλων, δραστηριοποιείται για λογαριασμό του Umma, πολιτικού κόμματος του Σουδάν που συντόνισε τη σουδανική επανάσταση το 2019, καθώς και της Darfur Vereniging Nederland (DVN), οργάνωσης που αγωνίζεται υπέρ της περιοχής του Νταρφούρ. Επιπλέον, στις Κάτω Χώρες συμμετείχε σε διαδηλώσεις κατά της σουδανικής κυβερνήσεως, ενώ και στο Facebook και στο Twitter ασκεί κριτική στην κυβέρνηση του Σουδάν.
- 2 Με απόφαση της 30ής Αυγούστου 2019, ο αρμόδιος Staatssecretaris (υπουργός) απέρριψε την αίτηση χορηγήσεως ασύλου με την αιτιολογία ότι δεν επρόκειτο περί θεμελιωδών πολιτικών πεποιθήσεων. Στις 20 Μαΐου 2020, το Rechtbank απέρριψε ως αβάσιμη την προσφυγή της αλλοδαπής S κατά της παραπάνω αποφάσεως. Κατά το Rechtbank υφίστανται πολιτικές πεποιθήσεις. Εντούτοις, το Rechtbank εκτιμά ότι δεν είναι σαφές το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας «θεμελιώδεις πολιτικές πεποιθήσεις». Ανεξαρτήτως του ζητήματος αυτού, το Rechtbank έκρινε ότι το ζήτημα της εντάσεως των πεποιθήσεων αυτών είναι κρίσιμο. Κατά της εν λόγω αποφάσεως ο Staatssecretaris άσκησε έφεση ενώπιον του Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (τμήματος διοικητικών διαφορών του Συμβουλίου της Επικρατείας, Κάτω Χώρες, στο εξής: Afdeling), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Η αλλοδαπή S άσκησε αντέφεση, στην οποία υποστήριζε ότι η ένταση των πεποιθήσεων δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο.
- 3 Ο αλλοδαπός A, ο οποίος επίσης κατάγεται από το Σουδάν, εισήλθε στις Κάτω Χώρες στις 20 Ιουλίου 2011. Ανέπτυξε πολιτική δράση στις Κάτω Χώρες μετά

την απόρριψη της πρώτης αιτήσεως ασύλου, ενώ πριν εγκαταλείψει το Σουδάν δεν είχε αναπτύξει πολιτική δραστηριότητα. Ο λόγος που εγκατέλειψε τη χώρα δεν αφορούσε τις πολιτικές πεποιθήσεις του. Ο αλλοδαπός Α στήριξε τη δεύτερη αίτηση ασύλου του (υπό κρίση διαδικασία), μεταξύ άλλων, στον ισχυρισμό ότι σε περίπτωση επιστροφής του στο Σουδάν κινδύνευε να διωχθεί, δεδομένου ότι στις Κάτω Χώρες είχε εκφρασθεί δημοσίως και με επικριτική διάθεση για την πολιτική κατάσταση στο Σουδάν ενώ αγωνιζόταν και για τα δικαιώματα των Al-Gimir (φυλής στο Δυτικό Νταρφούρ).

- 4 Με απόφαση της 18ης Ιουνίου 2020 ο Staatssecretaris απέρριψε την αίτηση ασύλου του αλλοδαπού Α, με την αιτιολογία ότι ούτε εκείνος απέδειξε ότι ενεργούσε ορμώμενος από θεμελιώδεις πολιτικές πεποιθήσεις. Στις 28 Αυγούστου 2020 το Rechtbank απέρριψε ως αβάσιμη την προσφυγή του αλλοδαπού Α κατά της παραπάνω αποφάσεως. Κατά της απορριπτικής αποφάσεως ο αλλοδαπός Α άσκησε έφεση.

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 5 Η αλλοδαπή S υποστηρίζει ότι το Rechtbank εσφαλμένα δέχθηκε ότι η ένταση των πολιτικών πεποιθήσεων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την αίτηση χορηγήσεως ασύλου. Κατά την άποψή της, από την οδηγία 2011/95 δεν συνάγεται ότι οι πολιτικές πεποιθήσεις πρέπει να είναι «θεμελιώδεις» για να ζητηθεί προστασία.
- 6 Κατά την άποψη του Staatssecretaris, το Rechtbank εσφαλμένα έκρινε ότι οι πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις συνιστούν, εκ της φύσεώς τους, διαφορετικούς λόγους διώξεως και, ως εκ τούτου, πρέπει και να εξετάζονται και να αξιολογούνται διαφορετικά. Κατά την άποψη του Staatssecretaris, ο λόγος διώξεως που στηρίζεται στις πολιτικές πεποιθήσεις πρέπει να εξετάζεται και να αξιολογείται όπως και ο λόγος διώξεως που στηρίζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, επομένως πρέπει να αποδεικνύεται ότι οι πεποιθήσεις που επικαλείται ο αλλοδαπός είναι τέτοιας σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδησή του, ώστε να μην είναι δυνατόν να απαιτηθεί από αυτόν να τις απαρνηθεί ή να τις αποκρύψει μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής.
- 7 Αντιθέτως, η αλλοδαπή S υποστηρίζει ότι ο λόγος διώξεως που στηρίζεται στις πολιτικές πεποιθήσεις δεν δύναται να εξετάζεται και να αξιολογείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που αξιολογείται ο λόγος διώξεως που στηρίζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Κατά την άποψή της, οι ορισμοί που διαλαμβάνονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95 και αφορούν, αφενός, τον λόγο διώξεως που στηρίζεται στις πολιτικές πεποιθήσεις και, αφετέρου, τον λόγο διώξεως που στηρίζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις διαφέρουν.
- 8 Κατά την άποψη του αλλοδαπού Α, το Rechtbank δεν έλαβε υπόψη ότι η απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση του καθήκοντος επιμέλειας, δεδομένου ότι ο Staatssecretaris δεν εξέτασε και δεν αξιολόγησε κατά πόσον επρόκειτο για θεμελιώδεις πολιτικές πεποιθήσεις. Περαιτέρω, το Rechtbank παρέβλεψε ότι, στο

πλαίσιο εκτιμήσεως των προβαλλόμενων πολιτικών πεποιθήσεων, ο Staatssecretaris δεν εφάρμοσε τις καθιερωμένες κατευθυντήριες γραμμές, ενώ αυτό απαιτείται προς αποφυγήν αυθαιρεσιών κατά την επεξεργασία των αιτήσεων χορηγήσεως ασύλου. Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι από την οδηγία 2011/95 δεν συνάγεται κατά πόσον οι πολιτικές πεποιθήσεις του αλλοδαπού πρέπει να έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα, προκειμένου αυτός να δικαιούται προστασίας.

- 9 Αντιθέτως, ο Staatssecretaris υποστηρίζει ότι, βάσει της οδηγίας 2011/95, όφειλε να εκτιμήσει αν οι πεποιθήσεις που επικαλείται ο αλλοδαπός είναι θεμελιώδεις και, ως εκ τούτου, τόσο κρίσιμης σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδησή του, ώστε να μην δύναται να απαιτηθεί από αυτόν να τις απαρνηθεί ή να τις αποκρύψει μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής. Παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στην απόφαση του Afdeling της 21ης Νοεμβρίου 2018, NL:RVS:2018:3735.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

- 10 Αμφότερες οι υποθέσεις αφορούν αλλοδαπούς οι οποίοι, μετά την άφιξή τους στις Κάτω Χώρες, υποστήριξαν πολιτικές πεποιθήσεις και ανέπτυξαν δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να αντιμετωπισθούν με καχυποψία από τον φορέα διώξεως της χώρας καταγωγής, χωρίς ωστόσο να έχει συμβεί κάτι τέτοιο.
- 11 Το κύριο ζήτημα που πρέπει να διευκρινισθεί στις υπό κρίση υποθέσεις είναι αν το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει στον Staatssecretaris να εξετάσει και να εκτιμήσει, ως προϋπόθεση για την παροχή διεθνούς προστασίας, κατά πόσον οι πολιτικές πεποιθήσεις που επικαλείται ο αλλοδαπός είναι ισχυρές και σε ποιο βαθμό.
- 12 Πρόκειται περί καταστάσεως στην οποία ο αλλοδαπός ισχυρίζεται ότι, σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του υφίσταται βάσιμος φόβος διώξεως, δεδομένου ότι στη χώρα υποδοχής έχει διαμορφώσει και εκφράσει πολιτικές πεποιθήσεις και έχει αναπτύξει πολιτική δράση, ακόμη και αν έως εκείνη τη στιγμή η στάση του αυτή δεν είχε αντιμετωπιστεί με καχυποψία από τις αρχές της χώρας καταγωγής, καθόσον δεν είχαν λάβει γνώση των επίμαχων πεποιθήσεων και πράξεων. Στο πλαίσιο αυτής της καταστάσεως, τίθεται το ζήτημα αν δύναται να απαιτηθεί από τον αλλοδαπό, μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής, να συμπεριφέρεται με μετριοπάθεια, προκειμένου να αποφύγει προβλήματα με τον φορέα που είναι υπεύθυνος για τις διώξεις στη χώρα αυτή.
- 13 Στη νομολογία του Δικαστηρίου δεν έχει εισέτι διευκρινισθεί αυτό το ζήτημα. Επίσης, η νομολογία δεν έχει ακόμη αποφανθεί ποιο μέτρο πρέπει να εφαρμόζεται προκειμένου να εκτιμηθεί και να αξιολογηθεί η ένταση των πεποιθήσεων.
- 14 Το Afdeling φρονεί ότι κοινό στοιχείο των λόγων διώξεως που στηρίζονται στις θρησκευτικές και στις πολιτικές πεποιθήσεις είναι ότι αμφότεροι στηρίζονται σε

εγγενή, μη μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά. Συνεπώς, κατά το Afdeling, η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον λόγο διώξεως που στηρίζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθορίζει και το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να απαντηθούν τα ζητήματα που τίθενται στις υπό κρίση υποθέσεις.

- 15 Από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (συνδεδεμένες υποθέσεις C-71/11 και C-99/11, EU:C:2012:518), και της 4ης Οκτωβρίου 2018, Bahtiyar Fathi (C-56/17, EU:C:2018:803) συνάγεται ότι, όσον αφορά τον λόγο διώξεως που στηρίζεται στις πολιτικές πεποιθήσεις, πρέπει να εξετάζεται και να αξιολογείται αν ο αλλοδαπός υποστηρίζει πράγματι τις πεποιθήσεις που επικαλείται, σε ποιες πράξεις τον οδηγούν οι πεποιθήσεις αυτές και κατά πόσον ο ίδιος τις θεωρεί ζωτικές ή ιδιαιτέρως σημαντικές. Από τις ως άνω αποφάσεις μπορεί επίσης να συναχθεί ότι δεν εμπίπτει άνευ ετέρου στην έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95 ούτε αλλοδαπός ο οποίος, μολονότι διατείνεται ότι έχει θρησκευτικές πεποιθήσεις, δεν έχει ακόμη αντιμετωπισθεί με καχυποψία από τον φορέα που είναι υπεύθυνος για τη δίωξη. Εντούτοις, δικαίωμα για διεθνή προστασία μπορεί να αντλεί από τις πεποιθήσεις του και τις πράξεις που βασίζονται σε αυτές μόνο αν είναι ιδιαιτέρως σημαντικές για τον ίδιο, προκειμένου να διαφυλάξει τη θρησκευτική του ταυτότητα: την «ένταση» των πεποιθήσεων.
- 16 Ως εκ τούτου είναι σαφές ότι, κατ' αναλογία της προπαρατιθέμενης νομολογίας, πρέπει να τεθούν και απαιτήσεις ως προς την ένταση των πολιτικών πεποιθήσεων. Προκύπτει το ζήτημα αν οι πεποιθήσεις πρέπει να είναι τόσο ισχυρές, ώστε εξ αυτού και μόνον του λόγου να είναι πιθανό ο αλλοδαπός να προβεί, ακόμη και μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής, στις πράξεις που διενεργεί στη χώρα υποδοχής ορμώμενος από τις πεποιθήσεις του με συνέπεια εκτεθεί σε κίνδυνο διώξεως (αυστηρή προσέγγιση), ή αν τα κριτήρια που θα εφαρμοσθούν πρέπει να είναι λιγότερο αυστηρά, όπως και στην περίπτωση των θρησκευτικών πεποιθήσεων, αν οι πολιτικές πεποιθήσεις θα πρέπει να έχουν ορισμένη ένταση και να οδηγούν σε συγκεκριμένες πράξεις, καθώς και το κατά πόσον οι εν λόγω πράξεις είναι ζωτικές ή ιδιαιτέρως σημαντικές για τη διατήρηση της ταυτότητας του οικείου αλλοδαπού. Αυτές οι πεποιθήσεις και οι πράξεις πρέπει να χαρακτηρίζονται από ορισμένο βαθμό συνέχειας και σταθερότητας που να υποδηλώνει ότι οι πεποιθήσεις είναι βαθιά εδραιωμένες στη συνείδηση του αλλοδαπού.
- 17 Το κατά πόσον οι πολιτικές πεποιθήσεις είναι βαθιά εδραιωμένες πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς. Στο πλαίσιο αυτό, η αποφασίζουσα αρχή οφείλει να ελέγχει ποιες πράξεις με αφετηρία τις επίμαχες πεποιθήσεις είναι ζωτικής σημασίας για τον αλλοδαπό και ποιες θα ήταν οι συνέπειες αν ο αλλοδαπός προέβαινε στις πράξεις αυτές μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής. Ωστόσο, δεν πρέπει να αντιτάσσεται στον αλλοδαπό η περίπτωση να απέχει, ενδεχομένως, από τέτοιου είδους πράξεις στη χώρα καταγωγής διότι άλλως θα εκθέσει τον εαυτό του στον κίνδυνο διώξεως. Συνεπώς, αν πρόκειται για βαθιά εδραιωμένες πεποιθήσεις στο πλαίσιο αξιολογήσεως του ζητήματος κατά πόσον η

ύπαρξη δικαιολογημένου φόβου διώξεως σε περίπτωση επιστροφής είναι εύλογη, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πιθανότητα ότι ο αλλοδαπός θα συμπεριφερθεί με μετριοπάθεια για να αποφύγει πιθανή δίωξη. Ωστόσο, το Afdeling δέχθηκε ότι, όταν ο αλλοδαπός δεν αποδεικνύει ότι οι πολιτικές πεποιθήσεις που υποστηρίζει είναι βαθιά εδραιωμένες, μπορεί να ζητείται από αυτόν να επιδεικνύει μετριοπάθεια μετά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής και να απέχει από πράξεις που θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν με καχυποψία από τις αρχές.

- 18 Δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν έχει ερμηνεύσει μέχρι σήμερα τον λόγο διώξεως που στηρίζεται στις πολιτικές πεποιθήσεις υπό το πρίσμα της αξιολογήσεως του βάσιμου φόβου διώξεως που ενδέχεται να διακατέχει αλλοδαπό ο οποίος δεν αντιμετωπίζεται με καχυποψία από τις αρχές της χώρας καταγωγής, οι δε απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων δεν είναι «clair» ούτε «éclairé», το Afdeling εκτιμά ότι οφείλει να υποβάλει τα ερωτήματα προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.